

*Macht und Spiegel der Macht.
Herrschaft in Europa im 12. und 13.
Jahrhundert vor dem Hintergrund
der Chronistik,*

hrsg. von Norbert Kersken, Grischa Vercamer (Deutsches Historisches Institut Warschau. Quellen und Studien, Bd. 27), Harrassowitz Verlag, Wiesbaden 2013, ss. 492.

in den historiographischen Texten spiegeln. Im zugehörigen Sammelband werden systematische Einblicke in die Reflexion von Ausübung und Legitimation politischer Macht im hochmittelalterlichen Europa präsentiert. Das Spannungsverhältnis von Macht und Herrschaft wird ebenso untersucht wie Fragen der Wahrnehmung und Bewertung konkreter zeitgenössischer Herrscher. Die Darstellung des idealen Herrschers in historiographischen Texten wird anhand von neun historischen Konstellationen dargelegt. Diese betreffen das staufische Reich, das Polen des 12. Jahrhunderts (Vincenz Kadłubek), das französische Königtum, die ungarische Chronistik und Hagiographie, das England des 12. Jahrhunderts, Böhmen, Dänemark, die byzantinischen Chroniken (Johannes Kinnamos, Anna Komnene, Nikeas Choniates), die normannischen Chroniken

(Gaufredus Malaterra, Hugo Falcandus) und den Vorderen Orient (Wilhelm von Tyrus, Usama ibn Munqidh). Dieser breite vergleichende Zugriff auf historiographische Konzeptionen und ihre Beziehung zu sowie Darstellung und Spiegelung von politischer Herrschaft ermöglicht einen umfassenden Überblick und bietet einen wichtigen Ausgangspunkt für weitere Forschungen zu realgeschichtlichen Bindungen und politischen Normvorstellungen in der vormodernen Geschichtsschreibung.

Publikacja zawiera następujące artykuły: „Macht und Spiegel der Macht - Herrschaft in Europa im 12. und 13. Jahrhundert vor dem Hintergrund der Chronistik - Einleitung” (GRISCHA VERCAMER), „Machtfragen. Aspekte der historiographischen Literatur im lateinischen Europa des Hochmittelalters” (JOACHIM EHLERS), „Geschichtsschreibung und Macht. Beobachtungen zu Texten des 7.-11. Jahrhunderts” (NORBERT KERSKEN), „Herrschaft und Geschichte. Legitimation und Delegitimation von Herrschaft mittels historischer Argumentation in der Geschichtsschreibung des 12. Jahrhunderts” (HANS-WERNER GOETZ), „*Auf das Gesetz sei das Land gebaut*. Zum Zusammenhang rechtlicher und historischer Diskurse im hochmittelalterlichen Dänemark” (MIA MÜNSTER-SWENDSON), „...um in der Gerechtigkeit nicht weniger stark wie in der Schlacht zu erscheinen. Königtum und Recht in den *Gesta Danorum* des Saxo Grammaticus” (THOMAS FOERSTER), „Machtstrukturen und Machtvorstellungen in England” (BJÖRN WEILER), „Bedingungen und Strukturen von Machtausübung bei Wilhelm von Malmesbury und Heinrich von Huntingdon” (ALHEYDIS

PLASSMANN), „Gewalt - Konsens - Recht. Grundstrukturen politischer Kommunikation im französischen Königreich des 12. und 13. Jahrhunderts” (GEORG JOSTKLEIGREWE), „Französisches Königreich und französisches Königtum in der Wahrnehmung der zeitgenössischen Historiographie: Suger von Saint-Denis und Guillaume de Nangis” (JULIAN FÜHRER), „*Strenuitas et rex consultus* - Herrscherattribute und Darstellung von Herrschaft bei Gaufredus Malaterra und Hugo Falcandus” (JULIA BECKER), „Die Macht des Machbaren: Staufische Politik im Spannungsfeld königlicher Herrschaft und fürstlicher Partizipation” (CLAUDIA GARNIER), „Zur Spiegelung Friedrich Barbarossas in der stauferzeitlichen Historiographie” (HEINZ KRIEG), „Das Problem der Fürstenmacht zur Zeit von Vincentius Kadłubek” (SŁAWOMIR GAWLAS), „Vorstellung von Herrschaft bei Magister Vincentius von Krakau (um 1150-1223)” (GRISCHA VERCAMER), „Macht und Struktur der Herrschaft im Herzogtum Böhmen. Grundlagen, Legitimierung und zeitgenössische Vorstellungen” (MARTIN WIHODA), „Macht und Machtausübung im Licht der böhmischen Geschichtsschreibung des 12. Jahrhunderts” (MARIE BLÁHOVÁ), „Umwälzungen im Ungarn des 13. Jahrhundert: Vom *Blutvertrag* zu den ersten Ständeversammlungen” (LÁSZLÓ VESZPREMY), „Herrscherporträts in der ungarischen Hagiographie” (DÁNIEL BAGI), „Die Herrschaft des Kaisers Manuel I. Komnenos in den Augen von Johannes Kinnamos” (MAŁGORZATA DĄBROWSKA), „Byzantinische Geschichtsschreibung im 12. Jahrhundert. Anna Komnene und Niketas Choniates” (RALPH-JOHANNES LILIE), „Machtstrukturen

und Historiographie im Königreich Jerusalem: Die Chronik Wilhelms von Tyrus" (MARIE-LUISE FAVREAU-LILIE), „Hinter dem Spiegel der Macht. Das Bild des Herrschers im *Kitāb al-I'tibār* des Usama ibn Munqid (1095-1188)" (KAY PETER JANKRIFT).

Myśl przewodnia publikacji „Macht und Spiegel der Macht” została omówiona na przykładach wybranych państw: Danii, Anglii, Francji, Włoch, Polski, Czech, Węgier oraz w Cesarstwie Wschodnim. W szczególności zainteresowanie budzą referaty dotyczące badań nad strukturą władzy w Polsce XII i XIII wieku. Mowa tu o studiach Sławomira Gawlasa (s. 273-308) oraz Grischy Vercamer (s. 309-339). Obydwa referaty zostały oparte na podstawowym źródle jakim jest „Kronika polska” mistrza Wincentego Kadłubka. Gawlas przybliżył stan badań nad życiem i dziełem Wincentego, by w dalszej części zająć się zagadnieniem ujmowania i legitymizowania władzy przez kronikarza z uwzględnieniem roli prawa (znaczenie prawa rzymskiego), organizacji władzy centralnej oraz zarządu terytorialnego w Polsce piastowskiej. Z kolei Grischa Vercamer skupiła swój wywód na analizie różnorodnej aktywności władcy: sędziego, zarządcy, polityk, prawodawcy, dowódcy, fundatora. Model władcy został omówiony na wybranych przykładach z „Kroniki polskiej” Wincentego (w szczególności Mieszka III Starego i Kazimierza II Sprawiedliwego).

Recenzowana książka nie przynosi rewolucyjnych odkryć czy nowatorskich tez, ale

może służyć upowszechnianiu wiedzy na temat władzy w wiekach średnich. W sumie otrzymaliśmy rozprawę czytelną, charakterystyczną dla całej serii „Quellen und Studien” Deutsches Historisches Institut Warschau. Mimo iż książka stanowi zbiór artykułów różnych autorów, napisana jest dobrym precyzyjnym językiem, nacechowana erudycją oraz starannością i pieczołowitością w dociekaniach i referowaniu poglądów różnych badaczy. Tak szeroki dobór tematyki powoduje, że w publikacji wiele interesujących informacji znajdzie nie tylko osoba zainteresowana historią, ale również politologią, prawoznawstwem, czy szeroko rozumianą myślą polityczno-prawną. Książkę pod redakcją Norberta Kerskena i Grischy Vercamer należy zatem traktować jako wstęp do szerszej dyskusji nad zagadnieniem władzy w średniowieczu na tle porównawczym.

Reasumując należy stwierdzić, że recenzowana publikacja stanowi wartościową pozycję dla polskiej i niemieckiej nauki. Cechuje ją przejrzystość i wysoki poziom wyводу. Autorzy we wzorcowy sposób przeprowadzili szeroko zakrojone, wielopłaszczyznowe badania. Ogromną zaletą recenzowanej książki jest umiejętność prezentowania wiadomości w sposób, który pobudza czytelnika do samodzielnego analizowania jej fragmentów. Jeśli dodać do tego, iż książka napisana jest jasno i treściwie, nie można mieć wątpliwości, że stanowi ona przykład cennej pozycji wydawniczej i jest ze wszech miar godna polecenia.

NOTA O AUTORZE

Artur Lis, dr, adiunkt Katedry Historii Prawa w Instytucie Prawa i Ekonomii, Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli.